

פורים תשפ"א

הרב יוסף צבי רימון

מהדורת שיינברג

דיני פורים משולש

וכך נפסק להלכה. ומכל מקום נוהגים להרבות בסעודת שבת ולהוסיף מאכל מיוחד, וכך לציין את סעודת פורים.

משלוח מנות: יש אומרים שטעם מצוות משלוח מנות הוא לדאוג לכך שלמקבל יהיה מה לאכול בסעודת פורים. לפי טעם זה מסתבר שזמן מצוות משלוח מנות צמוד לזמן עריכת הסעודה, ולכן יש לתת משלוח מנות ביום ראשון. אך יש אומרים שמשלוח המנות נועד להרבות אחווה ורעות, ולפי זה ייתכן שלעולם יש לקיים את המצווה ביום הפורים עצמו, דהיינו בשבת. למעשה, לדעת רוב הפוסקים לא נותנים משלוח מנות בשבת (מחשש לטלטול) אלא ביום ראשון, שבו מתקיימת הסעודה, וכך נוהגים.

על הניסים: אומרים על הניסים בשבת ולא ביום שישי. ביום ראשון לא אומרים על הניסים בתפילה ובברכת המזון, ואפילו בסעודת פורים עצמה. אך טוב לומר על הניסים ביום ראשון ב"הרחמן" שבסוף ברכת המזון.

קריאת התורה בשבת

נוהגים לקרוא בירושלים את פרשת "ויבוא עמלק" למפטיר בשבת (ולא ביום שישי), ומפטירים בהפטרת שבת זכור, "פקדתי את אשר עשה עמלק", אף שהפטירו בה גם בשבוע שעבר. בערים הפרוזות קוראים למפטיר מתוך פרשת השבוע, ומפטירים את הפטרת אותה פרשה.

סיכום דיני פורים למוקפים

יום ראשון	שבת קודש	יום שישי
<ul style="list-style-type: none"> מקיימים מצוות משלוח מנות. עורכים סעודת פורים. אין אומרים על הניסים (ואם אמר אינו חוזר), אך טוב להוסיף על הניסים ב"הרחמן" שבסוף הברכה.	<ul style="list-style-type: none"> אומרים על הניסים. קוראים בתורה (ב"מפטיר") "ויבוא עמלק", ומפטירים את הפטרת שבת זכור ("פקדתי את אשר עשה עמלק") - כמו בשבת הקודמת. יש נוהגים להרבות קצת בסעודה (או להוסיף מאכל מיוחד) ויש שנוהגים לשלוח מנות. שואלים ודורשים בענייני פורים.	<ul style="list-style-type: none"> בלילה ובבוקר - קריאת מגילה במניין (במקום צורך, כגון בקריאה לנשים, ניתן להקל ולקרוא ללא מניין, וניתן לברך על קריאה זו). בברכת "שהחיינו" מכונים גם על מצוות הפורים שבימים הבאים. אין אומרים על הניסים (ואם אמר אינו חוזר). מתנות לאביונים (בבוקר), (יש מחמירים לשלוח מנות ולהרבות קצת בסעודה).

פורים ושבת

פורים ושבת - משלימים זה את זה ומעצימים זה את זה. בשבת אנו מקבלים קדושה ואף מתנתקים מעולם החול, אך ההתנתקות איננה המטרה. קדושה זו מאפשרת חיבור טוב ונכון גם לעולם החול. חיבור שבו הקודש שולט בחול, חיבור שבו אפילו הדברים החומריים ביותר, כגון שתיית יין, יכולים להתעלות ולהתקדש.

דבר זה נכון בפורים בכל שנה. אולם השנה, כאשר פורים חל בשבת עצמה או צמוד לשבת - יש לחג הפורים עוצמה מיוחדת. קדושת השבת מאפשרת להגיע לרוממות בפורים ומסייעת בהפיכת שתיית היין לדבר מרומם ומקודש (וכמובן שצריך להיזהר ולשתות מעט, ולא להגיע חלילה למציאות של שכרות ממשיית), וכך נתרומם כולנו ונרומם את עולם החול אל הקודש.

בשנה זו יום י"ד באדר - חג הפורים - חל ביום שישי, ויום ט"ו באדר - פורים דמוקפין - חל בשבת. חז"ל גזרו שכאשר חג הפורים חל בשבת לא קוראים את המגילה בשבת, ואף את שאר מצוות היום מקיימים לפני או אחרי השבת. השינויים המשמעותיים בהלכות יום הפורים קיימים **בעיקר לבני המוקפים (כמו בירושלים)**, אולם גם בני הפרזים מושפעים מן העובדה שפורים חל עבורם ביום שישי.

להלן ההלכות השונות הנהוגות בשנה זו בחג הפורים, מתוך ספרי **"הלכה ממקורה - ערב פסח שחל בשבת"** שיצא לאור השנה לקראת פורים ופסח.

דיני הפרזים בפורים משולש

באופן כללי, דיני פורים נוהגים בשנה זו לבני העיר (הפרזים) כרגיל. ההבדל היחידי נוגע **לסעודת פורים:** כאשר עורכים סעודת פורים ביום שישי, צריך לעשותה בשחרית (עד חצות) או לכל המאוחר עד מנחה קטנה מפני כבוד השבת, כדי שייכנס רעב לשבת וכדי שצרכי השבת יוכנו כראוי. יש שנוהגים לעשות את הסעודה אחר הצהריים ונעזרים בדין **"פורס מפה ומקדש"**, אולם עשיית הסעודה באופן זה מעוררת שאלה ביחס לאמירת על הניסים בברכת המזון, וכמו כן הדבר עלול לגרום להפסד תפילת ערבית במנין, ולכן המנהג המקובל הוא להקדים את הסעודה ולאכול אותה לפני חצות היום. אך מי שעושה את הסעודה בצמוד לסעודת שבת ופועל בהתאם לכללים (את הכללים ניתן לראות בספר, בעמ' 152), וגם דואג לתפילת ערבית במנין בסיום הסעודה - יכול לנהוג כך.

תחנות ביום ראשון: המוקפים לא אומרים תחנון ביום ראשון, כיוון שזהו היום שבו מתקיימת למעשה מצוות השמחה והמשחה. ונוהגים שגם הפרזים לא אומרים תחנון ביום זה.

דיני קריאת המגילה למוקפים

זמן הקריאה: כאשר ט"ו באדר חל בשבת לא קוראים את המגילה בזמנה בערים המוקפות חומה (כמו ירושלים) אלא מקדימים את הקריאה ליום שישי. הטעם לכך הוא שחששו שמא אדם ילך ללמוד לקרוא במגילה בשבת, ויעבור על איסור הוצאה והעברת ארבע אמות ברשות הרבים.

קריאה בציבור: באופן עקרוני כאשר קוראים את המגילה שלא בזמנה צריך לקרוא אותה בעשרה. הפוסקים נחלקו אם קריאת המגילה ביום שישי לבני המוקפים היא קריאה מוקדמת, שלא בזמנה. לדעת המשנה ברורה הקריאה ביום שישי היא קריאה מוקדמת, ולכן חובה לקרוא דווקא בעשרה, ואם קורא ביחיד לא יברך. אולם לדעת פוסקים רבים זוהי קריאה בזמנה.

למעשה, לכתחילה ראוי להקפיד לקרוא דווקא בעשרה, וגם בקריאה לנשים יהיו לפחות עשר נשים. ובמקום צורך, ובמיוחד בשנה זו אם הדבר לא מתאפשר בגלל מגבלות הקורונה וכדומה - אפשר להקל ולקרוא בברכה גם אם יש פחות מעשר נשים.

מתי מקיימים את שאר מצוות הפורים?

מתנות לאביונים: מהגמרא עולה שנתנית מתנות לאביונים צריכה להיות ביום שבו קוראים את המגילה, ולכן נותנים מתנות לאביונים ביום שישי.

סעודת פורים: הירושלמי כותב שאין לעשות סעודת פורים בשבת משום ששמחת השבת קבועה מלמעלה ואין זה זמן מתאים לשמחת פורים, שנקבעה ביום שאין בו שמחה התלויה בידי שמים. לכן יש לאחר את הסעודה ליום ראשון. טעם נוסף הוא שבפורים אנו מצויים לשתות "עד דלא ידע", ואילו בשבת יש מצוות זכירה ("זכור את יום השבת לקדשו"), ולכן לא ניתן לקיים את חובת הסעודה בשבת, וכן דעת הרי"ף ועוד ראשונים,

פורים בקורונה

קריאת המגילה

פרשת זכור

אדם בבידוד או לחולה בקורונה אסור לצאת מביתו, ולכן אסור לו לבוא לבית הכנסת לקריאת מגילה בציבור, ואפילו אם יפסיד לגמרי את הקריאה!

מה יעשה אדם שנמצא בבידוד או חולה בקורונה?

מי שאין לו מגילה כשרה

אם לא יכול לשמוע מאחר: מקיים השנה את המצווה בכך שלא שומע מגילה ולא מסכן את הציבור. אך ראוי שיקרא **ממגילה מודפסת בלי ברכה** (ש"ע תרצ"א, י).

האם יכול לברך שעשה נסים ושהחיינו? נחלקו הפוסקים בדבר זה (עיינו ביאה"ל תרצ"ב, ד"ה שהחיינו), ולמעשה אין לברך (שו"ת אג"מ א"ח ה', כ'; ב; יביע אומר א"ח מ"ב, ב).

האם יאמר הלל? מדברי המאירי (מגילה יד.) עולה שיאמר הלל, כי קריאת המגילה היא במקום הלל. ולמעשה מי שאין לו מגילה ואין לו אפשרות לצאת ידי חובה באחת האפשרויות להלן - אין חובה שיאמר הלל אך יש בכך עניין טוב (שו"ת יביע אומר ט', א"ח ס"ח).

אכילה לפני המגילה כשאי אפשר לקרוא אם קריאת המגילה נדחית (בפרט בערב, אחרי הצום, אך גם בבוקר), יכול לאכול לפני הקריאה אכילת ארעי (לחם או מזונות פחות מכביצה; פירות וכדומה, כרגיל), ויעשה לעצמו תזכורת לקרוא (או שמישהו יזכיר לו, או תזכורת בפלאפון, ובמקום צורך ניתן לאכול אפילו אכילת קבע, ובתנאי שיש תזכורת).

קריאת מגילה ביחיד

מה עושה מי שאינו יכול לבוא לבית הכנסת? לכתחילה יש לקרוא את המגילה בציבור, משום פרסומי ניסא, אך ניתן מעיקר הדין לקרוא אותה גם ביחידות בברכה (ש"ע תר"צ, יח). גם המוקפים השנה יכולים להקל בשעת הצורך ולקרוא את המגילה ביחידות בברכה (כדעת הגר"ז אויערבך, הגר"ע יוסף ורוב הפוסקים). אולם הקורא ללא מניין לא יאמר את הברכה האחרונה "הרב את ריבנו" (רמ"א תרצ"ב, א, וטוב לאומרה בלא שם ומלכות - כף החיים ס"ק קכד).

קריאה מחדר לחדר: ניתן לשמוע מגילה גם כאשר הדלת סגורה (או שיש ניילון דבוק על הדלת).

קריאה באמצעות הקלטה: ניתן לשמוע מגילה בהקלטה, ולומר בפה (להשמיע לאוזנו) מתוך מגילה כשרה, ולצאת בכך ידי חובה (ניתן גם להניח שקף עם טעמים על המגילה).

פשיטת המגילה: יש הידור לפרוש את המגילה כאיגרת אבל אין בכך חובה (עיינו שער הציון תר"צ, ס"ק נ; כף החיים תר"צ ס"ק קד).

אדם שנמצא בבידוד עקב חשש הידבקות בקורונה חייב להישמע להוראות משרד הבריאות מחשש פיקוח נפש, ואסור לו ללכת לבית הכנסת לשמיעת פרשת זכור. לכן ינהג לפי סדר העדיפויות הבא:

- **יקרא פרשת זכור** (במהלך השבת) **מתוך חומש** (כף החיים תרפ"ה ס"ק לה; משנה ברורה ס"ק יז, אפילו ללא טעמים).
- בנוסף, אם יתאפשר, **ישמע פרשת "ויבוא עמלק"** ביום הפורים (מגן אברהם תרפ"ה).
- כמו כן, ישתדל לזכור **להתכוון בפרשת "כי תצא" לצאת ידי חובה בקריאת זכור** (ע"פ חת"ס אבה"ע א', קי"ט). בעקבות הקורונה, ראוי שבפרשת כי תצא יכריז הרב עבור כל מי שלא היה בקריאת זכור שיתכוון לצאת כעת ידי חובה.

שמיעת המגילה באמצעות זום

לכתחילה יש לשמוע מגילה ישירות מהקורא. אם אין אפשרות לשמוע בצורה ישירה ניתן לשמוע מגילה באמצעות הזום, אבל השומע יחזיק מגילה ויקרא בלחש עם הקורא (אך ישמיע לאוזנו), ויברך בעצמו לפני הקריאה (אך לא אחריה). אם אין כל אפשרות אחרת, **ניתן לצאת ידי חובת מגילה על ידי שמיעת בזום**, גם כאשר לשומע אין כלל מגילה, ובוודאי במציאות של הקורונה.

לכן, **טוב שבתי הכנסת ישרו קריאה בזום לחברי הקהילה**. אם אין אפשרות כזו יכול אחד לקרוא לחברו בזום אפילו ללא מניין (ואם הקורא כבר יצא ידי חובה לפני כן, יקרא בלי ברכות).

קריאת מגילה ברמקול במניין רחוב או מרפסות

לכתחילה טוב לקרוא את המגילה ללא רמקול, אולם לדעת פוסקים רבים ניתן לצאת ידי חובה ברמקול. לכן כאשר יש צורך כי אחרת לא ישמעו את המגילה, ניתן לקרוא באמצעות רמקול.

אם הדבר אפשרי, כדאי שבעל הקורא יקרא מספיק בקול (או ירחיק מעט את המיקרופון ממנו) כך שהנמצאים לידו יוכלו עקרונית לשמוע אותו גם ללא רמקול, ובאופן זה מסתבר שיוצאים ידי חובה לכתחילה (ניתן גם להיעזר במשדר שנמצא אצל החזן ומקלטים לציבור, ראו על כך תשובה באתר סולמות).

קהילה שלא קראה פרשת זכור בשבת:

- אם לא היו יכולים לקרוא פרשת זכור בין שחרית למוסף, **יקראו לאחר מוסף**.
- אם לא יוכלו לקרוא לאחר מוסף, **יקראו לפני מנחה**.
- אם לא קראו כלל, **ישלימו בשבת הבאה או בשבת אחרת בהמשך חודש אדר**, אך בלי ברכה (שו"ת משנת יוסף י"ג, רל"ד, ועיינו חזון עובדיה פורים, עמ' כד).

פורים הוא חג של שמחה. הקורונה מעוררת לעיתים עצבות ואף בכי. עם ישראל חגג את פורים בזמנים קשים ביותר, והיכולת לשמוח בפורים על אף הערוב בין הבכי לשמחה נתנה בו את הכוח המיוחד לחוש את אהבת ה' אליו בכל מקום ובכל מצב.

בע"ה בפורים השנה נשמח בשמחה גדולה! מתוך כך נחוש את אהבת ה' אלינו בכל הדורות ובמיוחד בדורנו, ונקבל כוחות להתמודד בצורה טובה יותר גם עם הקורונה, שבע"ה תחלוף מאיתנו בקרוב.

מתנות לאביונים

מי שלא יכול לתת מתנות לאביונים בפורים

בכך עדיפות על פני העברה בנקאית כיוון שהכסף מגיע ישירות לעני (אפילו אם הוא באוברדראפט בבנק), והוא יכול להשתמש בו באופן מיידי לקניית מאכלים.

ד. אשראי: אי אפשר לתת מתנות לאביונים באמצעות כרטיס אשראי, משום שהכסף לא מגיע באותו יום. אך יש עמותות שדואגות להעביר לעניים כסף ממשי לפחות בסכום של שווה פרוטה (מזומן או בהעברה) עבור כל הנותן בכרטיס אשראי, ולזכות את העני באותו יום (ובשעת הדחק, אם אין אפשרות לנקוט בדרכים א-ג - ניתן לסמוך על המקילים לתת במתנות לאביונים בכרטיס אשראי, כי הבנק יאפשר לו אשראי בזכות העברה זו (ש"ת שבט הלוי שם אות ג)).

ה. לזכות בכסף על ידי אחר: אם אי אפשר לתת לעני בפורים עצמו (ולא נתן מראש לגבאי צדקה), אפשר לתת בפורים את הכסף לאדם שיזכה בכסף עבור עני מסוים, אף שבפועל הכסף יימסר לעני רק לאחר פורים (ויש לידע את העני בפורים. ולכתחילה הפתרונות הקודמים טובים יותר).

ו. מי שלא יכול לנהוג כאחת מן האפשרויות הללו, יפריש מעות בפורים וישמור אותן עד שימצא עניים (ארחות חיים מגילה ופורים, לד, בשם מהר"ם מרוטנבורג; שולחן ערוך תרצ"ד, ד).

מי שלא יכול לתת מתנות לאביונים בפורים מפני שהוא בבידוד או מפני שאינו מכיר עניים, ינהג לפי סדר העדיפויות הבא (הפתרונות מסודרים לפי העדיפות ההלכתית - פתרון א' הוא הטוב ביותר וכן הלאה):

א. שליח בפורים: אפשר לתת בפורים עצמו את המתנות לשליח, והשליח ייתן את המתנות לעני בו ביום (ערוך השולחן תרצ"ד, ב).

ב. לתת לשליח לפני פורים: אפשר לתת את המתנות לגבאי צדקה לפני פורים, והוא ייתן את המתנות לעני בפורים עצמו (ש"ת באהלה של תורה ב', ק"ז; הרב אלישיב, הליכות והנהגות עמ' 22).

ג. העברה בנקאית: יש להסתפק אם ניתן לתת כסף בהעברה בנקאית בפורים (כיוון שזהו רק רישום בבנק, אך צ"ק נחשב ככסף מזומן וניתן לתת אותו כמתנות לאביונים). למעשה, כיוון שהעני יוכל לקבל את הכסף בפועל ולהשתמש בו, מסתבר להקל בכך (עיינו שבט הלוי י"א, קס"ז; אות ד; ש"ת מנחת אשר ק"ט-ק"י), אבל לכתחילה טוב לתת לשני עניים באחת משתי הדרכים הראשונות (ובוודאי אם העני באוברדראפט). ובמציאות קורונה, בוודאי שניתן להקל גם בהעברה בנקאית.

נתנה בפייבוקס או בביט וכדומה: ניתן לתת מתנות עניים בהעברה בפייבוקס או בביט, ומסתבר שאף יש

משלוח מנות בקורונה

משלוח מנות אישי או משפחתי באמצעות שליח

- משלוח מנות כולל שתי מנות לאדם אחד. ניתן לתת את המנות גם באמצעות שליח (עיינו ש"ת בנין ציון מ"ד, משנ"ב תרצ"ה, ס"ק יח): לפני פורים או בפורים עצמו נותנים לשליח כסף כדי שיקנה בו מנות, ובפורים השליח ייתן את המנות (וכך יעשה מי שנמצא בבידוד).
- ניתן גם להתקשר לשליח (או להזמין באינטרנט) ולשלם לו אונליין כדי שיביא לפלוגי משלוח מנות בפורים (יש לשלם לפני פורים או בפורים).
- במציאות של הקורונה עדיף בדרך כלל לתת במשלוח המנות מאכלים ארוחים ולא ביתיים (ובהתאם לכללים בכל מקום).

משלוח מנות קהילתי או קבוצתי

- במקרים שאין אפשרות לתת משלוח מנות, או בקהילה שמפאת הקורונה חוששים לתת משלוח מאדם לאדם, יכולים בשנה זו לצאת ידי חובה במשלוח מנות שמאורגן על ידי הקהילה, בתנאים הבאים (על פי חזון עובדיה פורים, עמ' קלז; הליכות שלמה אדר י"ט, טו):
- כל אחד ייתן סכום כסף שמספיק לשתי מנות שניתן לכבד בהן אורח (בקהילה זו).
- כל אדם שמקבל משלוח מנות יקבל שיעור של שתי מנות עבור כל אדם שנותן לו את המשלוח.
- את הכסף עבור המשלוח ניתן לתת לפני פורים, אולם יש למנות נציג שיהיה השליח עבור כל אחד ואחד מהנותנים.
- משלוח המנות יגיע אל האנשים בפורים עצמו.
- רצוי שכל אחד מהנותנים יגדיר למי נותן לו את משלוח המנות ההלכתי (שיש בו שיעור של שתי מנות לכל אחד), ושאר הרשימה איננה כדי לצאת ידי חובה.
- המטרה העיקרית של משלוח המנות היא לחבר את כולנו. לא צריך להגיש במשלוחי מנות מפוארים, אבל צריך להגיע לחיבור אמיתי בין כולנו - "לך כנוס את כל היהודים", וזהו המפתח לגאולה.

סעודת פורים ושמחת פורים

משלוח מנות בטלפון

אי אפשר כמובן לתת משלוח מנות בשיחת טלפון - המשלוח חייב להיות אמיתי. אבל ראוי וכדאי **לשמח אנשים בפורים בטלפון**. אני מציע שפרט למשלוח מנות (לאדם אחד) ולמתנות לאביונים (לשני עניים), **כל אדם (או כל משפחה) יחשוב על שלושה אנשים או משפחות שהוא מתקשר אליהם בפורים לדרוש בשלומם או דואג לשמח אותם אפילו בדבר קטן**.

סעודת פורים

הסעודה תהיה השנה משפחתית, ולפי כל כללי הקורונה. צריך להיזהר מאוד שלא לגרום להדבקות המוניות דווקא בפורים.

מבודדים ובודדים: שמחת פורים חשובה ביותר, אולם ממצוות החג אנו לומדים שאין זו רק שמחת פרטית אלא שמחה של הכלל (דבר הבא לידי ביטוי במשלוח מנות ובמתנות לאביונים). לכן, במיוחד בפורים עלינו לחשוב על כל אלו שקשה להם, על כל אלו שנמצאים לבדם ועל כל אלו שנמצאים בבידוד. על כל חולי הקורונה, ועל כל אלו שקרוביהם חולים בקורונה או שחלילה אף נפטרו בשנה זו. **השמחה שלנו תהיה שלמה רק אם נדע לחשוב על אחרים ולשמח אחרים!**